

*Future: Advanced Views: XXIX International scientific and practical conference, Madrid, Spain, June 26–28, 2024. Madrid, 2024. P. 114–117.*

**Zemlianska A. Possibilities of using social networks in forming communicative competence**

*Summary.* The article identifies ways to use social networks to form everyday and professional communicative competence. Attention is focused on blogs of philologists and oratorical specialists as exemplary models of the correct use of language units in specific communicative situations.

**Keywords:** communicative competence, language norms, surzhik, social networks, blog.

**УДК 81.161.3**

**Зімонова О.В.**, ст. викл., **Шлєіна Л.І.**, Phd, пед.н., доцент,  
**Ісакова О.І.**, к.ф.н., доцент  
Таврійський державний агротехнологічний університет  
імені Дмитра Моторного

**ЩОДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ  
У ТЕХНІЧНОМУ ЗВО**

*Анотація.* У даній статті автор звертає увагу на питання та проблеми, які пов'язані з формуванням умінь та навичок щодо комунікативної культури майбутніх фахівців у процесі вивчення української мови (за професійним спрямуванням) у закладах вищої освіти. Враховуючи специфіку підготовки майбутніх інженерів, надзвичайно важливими є певні способи і прийоми у викладанні предмета, що зможуть забезпечити висвітлення тих блоків інформації, які формують професійно важливі якості спеціаліста. Майбутній фахівець, як ніхто інший, має досконало знати і дотримуватися усіх мовних норм. Для того, аби стати висококваліфікованим фахівцем, потрібно бути всебічно розвинутою особистістю. Надання викладачам свободи вибору змісту навчання уможливорює визначення ними найбільш цікавої та необхідної у практичній діяльності інформації з методики й техніки викладання навчальної дисципліни майбутнім фахівцям. Сучасні

*реалії динамічного, інформатизованого суспільства, прагнення до євроінтеграції зумовили пошук нових підходів до розвитку освіти.*

**Ключові слова:** *українознавство, майстерність, культура комунікації, професіоналізм, термінологія, система, мовні норми, технічна освіта.*

**Постановка проблеми.** Освіта, наука, мистецтво та побутова культура тісно пов'язані з мовним вихованням. Спеціаліст-інженер насамперед повинен володіти усіма формами ділового спілкування, а для цього він повинен добре знати їх особливості. Будь-які види взаємостосунків з потенційними споживачами, партнерами, численними організаціями, які забезпечують транспорт, постачання сировини, напівфабрикатів і різних видів продукції, надають комерційні послуги і т.ін. Сьогодні перед закладами вищої освіти гостро постала проблема, що стосується досягнення результативності навчання та якості фахової мовленнєвої підготовки здобувачів вищої освіти. Мова охоплює усі сфери людського життя. Наше завдання полягає у розкритті тих видів робіт, що, на наш погляд, найбільш результативно дозволяють розкрити усі питання нової програми і сформувати ті навички та вміння, які необхідні інженеріві.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Майбутній фахівець, як ніхто інший, має досконало знати і дотримуватися усіх мовних норм. Вітчизняні вчені, серед яких В. Борщовецька, А. Дьомін, Н. Костриця, М. Зубков. Г. Берегова звертають увагу саме на професійно-комунікативну діяльність під час підготовки майбутнього фахівця. Тому належна організація навчального процесу та створення сприятливих психолого-педагогічних умов сприятиме формуванню комунікативної культури здобувачів вищої професійної освіти. «Це характеристика високого рівня педагогічної діяльності. Критеріями педагогічної майстерності викладача виступають такі ознаки його діяльності: гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність)», – так визначає педагогічну майстерність С.У. Гончаренко.

На думку І.П. Підласого, майстерність викладача проявляється в уміннях організовувати навчальний процес, активізувати учнів, розвивати їхні здібності, самостійність, допитливість, ефективно проводити виховну роботу, формувати у студентів високу моральність, почуття патріотизму, працелюбність, викликати позитивні емоційні

почуття в самому процесі учіння. «Сутність педагогічної майстерності – це своєрідний сплав особистої культури, знань і кругозору викладача, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання і виховання, педагогічною технікою і передовим досвідом».

Знання мови оцінюється щодо точності, ясності, виразності, стилістичної вправності, майстерності мовця у використанні лексичних і граматичних синонімів, у доборі варіантів висловлювання тощо. Саме українська професійна мова пов'язана із станом нормування кодифікації літературної мови, відбитим у словниках, граматиках, практичних курсах мови. Майбутній фахівець, як ніхто інший, має досконало знати і дотримуватися усіх мовних норм. Вітчизняні вчені, серед яких В. Борщовецька, А. Дьомін,

**Формулювання цілей статті.** Метою статті є аналіз стану педагогічної майстерності викладачів вищого навчального закладу, а також теоретичне обґрунтування умов формування комунікативної культури здобувачів вищої освіти у процесі вивчення української мови (за професійним спрямуванням) у закладах вищої освіти.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У зв'язку із посиленням уваги до культури усного і писемного мовлення майбутніх фахівців питання теорії і практики української професійної мови в сучасних умовах набуває особливої уваги. Через мову і завдяки мові виховується духовно-емоційна сфера україномовних громадян – через органічний зв'язок української мови з українськими національними традиціями. Українська мова є скарбниця не тільки української ментальності, а й загальнолюдських морально-естетичних цінностей, і це благодатний матеріал для виховання молодого людини під час вивчення нею української мови.

Враховуючи специфіку підготовки майбутніх аграріїв, надзвичайно важливими є певні способи і прийоми у викладанні предмета, що зможуть забезпечити висвітлення тих блоків інформації, які формують професійно важливі якості спеціаліста. А тому наше завдання полягає у розкритті тих видів робіт, що, на наш погляд, найбільш результативно дозволяють розкрити усі питання нової програми і сформувати ті навички та вміння, які необхідні аграрію.

Нашій державі, як і будь-якій іншій, потрібні фахівці, які володітимуть мовою так, що зможуть виконувати свої професійні обов'язки на різних посадах і у різних сферах життя. Тому завданням

ЗВО є «...підготовка грамотної, всебічно розвиненої особистості, яка б в інформаційному суспільстві змогла б швидко сприймати будь-яку форму мовлення, створювати монологи, вести діалоги, керувати системою мовних комунікацій у межах своєї компетенції тощо» [5; 7].

Сучасні реалії динамічного, інформатизованого суспільства, прагнення до євроінтеграції зумовили пошук нових підходів до розвитку освіти.

Згідно з програмою значний відсоток матеріалу виноситься на самостійне опрацювання студентами, що стимулює їх до самовизначення, саморозвитку і самовдосконалення. Ця система дозволяє індивідуалізувати та диференціювати знання, забезпечити якість підготовки спеціалістів відповідно до міжнародних стандартів.

На даний час існує потреба у підготовці фахівців високого професійного і культурного рівня, що працюватимуть в аграрній сфері.

Спеціаліст-інженер насамперед повинен володіти усіма формами ділового спілкування, а для цього він повинен добре знати їх особливості. Будь-які види взаємостосунків з потенційними споживачами, партнерами, численними організаціями, які забезпечують транспорт, постачання сировини, напівфабрикатів і різних видів продукції, надають комерційні послуги і т. ін. є діловим спілкуванням. Кінцевою метою ділового спілкування є певна спільна діяльність.

Комплекс завдань, які доводиться вирішувати під час ділового спілкування, пред'являє певні вимоги до рівня підготовленості фахівців, їхньої загальної культури спілкування, уміння швидко і, по можливості, безпомилково орієнтуватися в ситуації, що склалася.

Ділове спілкування визначається як спосіб організації і оптимізації того або іншого виду предметної діяльності: виробничої, наукової, комерційної і т.д.

Основне завдання ділового спілкування – продуктивна співпраця.

Основною метою дисципліни є розкриття особливостей функціонування мови передусім у межах ділового і наукового стилів (із врахуванням професійного спілкування майбутніх аграріїв).

Значення дисципліни полягає в тому, що вона дає такі знання і розвиває такі мовні і мовленнєві вміння й навички, які допомагають забезпечити професіоналізм основної трудової діяльності на рівні сучасних вимог.

Предметом дисципліни є усна й писемна форма професійного спілкування в межах ділового, наукового й публіцистичного стилів.

Основним завданням курсу є як уміння класифікувати і складати документи, так і знання й розуміння стильового розмаїття державної мови, усвідомлення мети спілкування у різних сферах нашого життя.

Теоретичне розширення матеріалу, з одного боку, і його практична спрямованість, з іншого, потребують нових підходів до вивчення курсу:

- концентричності у подачі навчального матеріалу;
- системності й порівнянності у підходах до опису мовних явищ;
- практичності мовленнєвої підготовки;
- регіональності і культурно-мовної специфіки у підходах до подачі й інтерпретації будь-яких мовних явищ.

Новий підхід до предмета вивчення зумовлює зміни методичних принципів і прийомів до викладання дисципліни.

Основним організаційними формами вивчення дисципліни є лекції, практичні і семінарські заняття, самостійна робота, виконання індивідуальних завдань та інші заходи: тестовий самоконтроль, тестовий контроль, ситуативні комплексні завдання, залік та іспит.

У межах кожної теми визначаються питання, обов'язкові для самостійного вивчення. Остаточним видом контролю знань і вмінь є підсумкове тестування, що містить питання майже усіх розглянутих тем, і ситуативні комплексні завдання, які потребують від студентів творчого підходу до вирішення конкретних мовленнєвих завдань у форматі професійного спілкування.

Ефективним та актуальним на заняттях дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» є поєднання різних інтерактивних технологій та міжпредметна інтеграція, що посилює інтерес до навчання в цілому і до вивчення дисципліни зокрема, а також розвиває творче продуктивне мислення, учить культурі спілкування, поліпшує міжособистісні взаємини, збагачує словниковий запас у межах професійного розвитку, допомагає в адекватному використанні лексем, формує повагу до мови та любов до вітчизняної культури. Оскільки формування українського професійного мовлення студентів відбувається в аудиторних умовах, викладач подає певну проблему для самостійного дослідження, знає її результати, етапи вирішення і ті риси творчої діяльності, які необхідно проявити у процесі її розв'язання. Як зазначає Н.І. Тоцька, самому викладачеві-мовнику не під силу організувати роботу над вивченням фахової термінології як системи, що слугує основою для опанування майбутньої професії, знайти інформативні тексти за фахом, із великої кількості термінів відібрати найбільш уживані

в певній сфері виробництва, тому заняття з української мови проводяться в тісній співпраці з викладачами профільних фахових дисциплін.

Будь-яка тема з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» розглядається на основі інженерної термінології. Значна увага приділяється роботі з професійно-орієнтованими текстами, використовується вузькоспеціальна література. Завдання для текстів є різноманітними. Практичні заняття передбачають колективну й індивідуальну форму роботи, використовується робота із термінологічними словниками. Здебільшого студенти відчують потребу в тлумачному словнику, приділяють увагу орфоепічним, лексичним та граматичним нормам сучасної української літературної мови.

Дослідження фахової лексики є надзвичайно цікавим явищем, тому на (композирах) здебільшого наголошується друга частина слова: водопровід, газопровід, нафтопровід, трубопровід. Складні іменники-терміни, що позначають назви вимірювальних приладів, а також інших лабораторних приладів з другою частиною -метр мають основний нерухомий наголос на інтерфіксі (з'єднувальному голосному звукові): газометр, озонметр, радіометр, хронометр, вібрметр, бактметр. Виняток становлять слова вольтметр, альфаметр. Якщо ці іменники означають назви мір, то наголос падає на -метр: дециметр, декаметр, кілометр, кубометр. Складні іменники-терміни на позначення сукупності відповідних методів вимірювання, системи дій мають основний нерухомий наголос на другій частині -метрія: антропометрія, фотометрія, хронометрія, спектрофотометрія. Змінюючи відмінкову форму цих слів, не можна змінювати місце наголосу: антропометрія – антропометрії, антропометрією. Але іноді від наголосу може залежати й семантика слова: атлас і атлас.

*Тавтологія* – повторення однокореневих слів: розповісти свою автобіографію, динамічна трансформація, найбільш оптимальний, словниковий багаж слів.

*Вживання зайвих слів без певної стилістичної мети:* вільна вакансія, гарантування безпеки.

*Паронімія* – розрізнення значень слів задля введення їх до контексту: кордон, межа, границя, грань; область, галузь, сфера.

*Невміння враховувати стилістичне (емоційне) забарвлення слова (фрази) в контексті.* Особливо багато помилок допускається при перекладі з російської слів, що мають декілька варіантів перекладу.

Певна увага приділяється популярному на сьогоднішній день комп'ютерному перекладу, який досить часто подає неточний вибір слова.

Основною на заняттях є робота з науковими фаховими текстами, де контекст звужує значення слова. Тематика наукового тексту, його комунікативні завдання, коло фахівців, на яких він розрахований, створюють передумови значно вищої передбачуваності лексичних одиниць, ніж в інших стилях. А чим вищий ефект передбачуваності, тим менше умов для появи несподіваних, яскравих слововживань, а отже, і стилістичного ефекту. Тому тут вибираються загальновживані нейтральні слова, у яких спеціально організований контекст начебто «відсікає» всі наявні в цього слова багатоманітні й багатопланові зв'язки.

Відмінністю технічного перекладу від інших видів перекладу є: термінологічність, точний, чіткий, стислий виклад матеріалу за відсутності образно-емоційних виразових засобів». Переклад науково-технічної літератури посідає важливе місце з-поміж інших різновидів вправ у процесі вивчення фахової мови майбутніми інженерами.

*За умови існування термінів-дублетів варто віддавати перевагу словам, що утворені на національній основі:* абсорбер – вбирач, анемометр – вітромір, воронка – лійка, фон – тло, фактор – чинник, значимий – значущий, протиріччя – суперечність, середовище – довкілля і под. Окремої уваги потребує переклад термінів-аббревіатур з російської мови українською. Характерною рисою сучасної науково-технічної літератури є широке використання різних типів скорочень (літерних, звукових).

Отже, для удосконалення мовленнєвої та лексичної компетентності майбутнього фахівця та успішного засвоєння дисципліни основним є створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Пропоновані завдання під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямування» потребують активної пізнавальної діяльності, сприяють розвитку уваги, пам'яті, креативного мислення, а головне – свідомому засвоєнню термінів, що в подальшому забезпечить ефективне формування термінологічної компетентності.

Основними показниками педагогічної майстерності викладача є рівень оволодіння педагогічним досвідом людства, сукупність основних професійно-важливих особистісних якостей. Високий рівень розвитку її основних елементів, гармонійне їх поєднання в педагогічній діяльності

та досягнення ефективних результатів у навчанні визначається як педагогічна майстерність

**Висновки.** Отже, майстерність викладача можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо ми характеризуємо якість результату), як вияв творчої активності особистості педагога (характеризуємо психологічний механізм успішної діяльності). Проведене дослідження дає змогу визнати, що методика викладання української мови розвивалася не відокремлено від загальнолюдської культури, а вбирала в себе всі прогресивні форми, методи і засоби навчання. Розв'язуючи проблеми методики навчання, українські вчені не залишали поза увагою апробовані наукові знахідки та ідеї, обстоювали свою думку і погляди, багато в чому не погоджувалися з панівними переконаннями і творили свою, українську науку. Безумовно, не всі здобутки традиційної методики мають однакову наукову цінність. Однак сакраментальна методика не повинна піти в небуття, окремі настанови, поради, педагогічні ідеї вчених, творчо опрацьовані, можуть бути корисними для навчального процесу. Педагогічна спадщина повинна посісти належне місце в навчальних закладах, і все, що в ній є корисного і прогресивного для освіти, має повернутися цінним набутком до духовної скарбниці народу.

### Література

1. Антонов В.М. Інтернет. Енциклопедичне видання: навч.-метод. посібник / АПН України; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання. Київ : Редакція «Комп'ютер», 2008. 127 с.
2. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя : Просвіта, 2000. 159 с.
3. Діловий етикет. Етика ділового спілкування. Київ : Альтерпрес, 2003. 368 с.
4. Жуковська А.Л. Комп'ютерні технології навчання як запорука якісної освіти у світлі сучасних новітніх інформаційних досягнень. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. Вип. 29. Харків, 2006. 155 с.
5. Згуровський М. Інформаційні мережеві технології в науці та освіті. *Дзеркало тижня*. 2002. №25. С. 12.
6. Педагогічна майстерність / за ред. академіка АПН України І.А. Зязюна. Київ : Вища школа, 1997. 246 с.
7. Програма курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», затверджена Міністерством освіти і науки України від 21 грудня 2009 року №1150. 11 с.

**Zimonova O., Isakova O., Shleina L. On teaching the Ukrainian language in technical institutions**

***Summary.** In this article, the author draws attention to the issues and problems associated with the formation of skills and abilities regarding the communicative culture of future specialists in the process of studying the Ukrainian language (for professional purposes) in higher education institutions. Taking into account the specifics of the training of future engineers, certain methods and techniques in teaching the subject are extremely important, which will ensure the coverage of those blocks of information that form professionally important qualities of a specialist. A future specialist, like no other, must perfectly know and adhere to all language norms. To become a highly qualified specialist, one must be a comprehensively developed personality. Providing teachers with freedom to choose the content of training makes it possible for them to determine the most interesting and necessary information in practical activities on the methodology and technique of teaching the academic discipline to future specialists. Modern realities of a dynamic, information-based society, the desire for European integration, have led to the search for new approaches to the development of education.*

***Keywords:** Ukrainian studies, skill, communication culture, professionalism, terminology, system, language norms, technical education.*

**УДК 378.004**

**Зінов'єва О.Г.,** ст. викл.

Таврійський державний агротехнологічний університет  
імені Дмитра Моторного

**СИСТЕМНЕ МИСЛЕННЯ ЯК КОМПЕТЕНЦІЯ МАЙБУТНІХ  
ІТ-СПЕЦІАЛІСТІВ**

***Анотація.** У статті розглядається важливість системного мислення для ІТ-фахівців майбутнього та пропонуються методи його формування у процесі навчання студентів спеціальності «Комп'ютерні науки». Акцент робиться на інтеграції підходів, орієнтованих на практичне застосування та розвиток навичок аналізу складних систем.*

***Ключові слова:** системне мислення, компетенції, методика викладання, системний аналіз, проєктна діяльність.*